

PANAIT I. PANAIT, DANIEL FLAUT,
Arheologie medievală română, Ovidius University Press,
Constanța, 2004, 390p.¹

Cartea, apărută acum patru ani în Editura tomitană (interesantă apropiere în denumire cu faimoasa și mai îndepărtata surată oxoniană!), atrage atenția, înainte de toate, prin titlu: fără pretenții exhaustive, deși este acoperit un vast domeniu, efectiv la scară națională– dovadă tocmai în sens de mare cuprindere, eșafodajul bibliografic în sprijin însumând peste cinci sute! de repere înșirate pe patru secțiuni (ultima D, cu 281 titluri)–. Același titlu nepretențios abia ascunde ceea ce, în chip absolut lăudabil și cu franchise, ni se explicitează în „Cuvânt de început” (p. 7), că temeiul sau imboldul cărții de față a pornit de la prelegerile universitare ale profesorului autor, conf. univ. dr. Panait I. Panait (la Universitatea „Ovidius”, cândva, iar, actualmente, continuate– probabil– la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”). Cert lucru, d-l Panait își pune amprenta, inconfundabilă, pe conținutul cărții: bine informat (pe alocuri, în detalii), exprimare elegantă și pătrunzătoare. Pe colaboratorul domniei sale, domnul Daniel Flaut, nu am avut prilejul să îl cunosc– dar, în cartea de care mă ocup aici, din totalul celor 13 capitole– trei îi aparțin, tot astfel și comportamentul uzual, atât de necesar la o publicație, respectiv listele bibliografice, abrevierile, ilustrațiile (precizez că acestea ocupă 19 planșe, p. 370–390). Sunt de regretat absențele: o hartă și, mai ales, Indicele general. Dar voi reveni.

Bogăția de informații din carte– ca și economia, conformația ei lăuntrică– te face să-ți pui întrebarea: ce este de fapt această lucrare? Manual de arheologie– doar o parte (cf. cap. III – IV, P.I. Panait), cum fragmentar este și repertoriul descoperirilor monetare (cap. XIII, D. Flaut), în care sunt menționate descoperiri din sec. XIII–XVIII, înregistrate în anii 1983–2003. Cheia-răspuns, consider, rezidă nu în alt parte decât pe parcursul cap. V–VI și următoarele, adică acolo unde ni se vădesc experiențele de o viață ale arheologului Panait I. Panait. Și aici, chiar dacă așez în paranteză observația, amintesc un fapt semnificativ: dintre cei care în trecut și astăzi au participat și încă participă la sesiuni științifice de profil arheologic, au putut observa că, mai ales, Panait I. Panait făcea însemnări amănunțite asupra celor care se comunicau... Nu întâmplător, pe alocuri, se strecoară și accente

---

¹ Lucrare premiată la Salonul de carte „Gaudeamus”, Constanța, 2005. I s-a atribuit Premiul „George Potra” de către Fundația Culturală Magazin Istoria, București, 2006 (n.r.)

nostalgice printre rândurile sale, știut fiind rolul domniei sale în arheologia bucureșteană și ilfoveană, în muzeele Capitalei de astăzi, în *arheologia cultică*– zice autorul, eu preferând *arheologia monumentelor religioase* (sau de cult)– a fortificațiilor etc. De toate acestea se leagă și experiența de care aminteam, îmbogățită desigur, participativ, cu a altora, printre care mă număr și eu.

Un capitol din carte, special– dar care are tangență și implicare organică în tot ceea ce a însemnat, de la o vreme încoace, arheologia medievală– acest cap. II (red. D. Flaut), p. 23 sq., se referă la *Legislația românească privind monumentele și siturile arheologice*. Se pornește, prin nota de subsol de la p. 23, de la scrisoarea, din 1653, a lui Vasile Lupu Voievod, care nu îngăduia logofătului Racoviță Chehan să ia piatră din Curțile domnești de la Vaslui („*ci acest lucru nu se face să facem, că nu iaste cinste ...*”); se trece la Regulamentul Organic, la finalul sec. XIX, care înregistra înființarea Comisiei Monumentelor Istorice (1892), nu se amintesc de apariția, începând cu 1908, a BMCI, de Legea-Dissescu (1913) etc., pentru a se ajunge, sub comunism, la memorabilul an 1955, evocat doar în patru cuvinte: *Legea nr. 66/1955*. E posibil să mă înșel aici, dar cred, totuși, că e vorba de o confuzie, „faimoasă” HCM 661/22.04.1955 și de Regulamentul-anexă aprobat prin HCM 1160/22.06.1955– ambele reprezentând „Lista monumentelor”, statutul lor, modalitățile de conservare/restaurare, cercetare etc. Moment legislativ efectiv memorabil, căci– să recunoaștem, despovărați de puseuri ideologice– a impulsionat, decisiv, tocmai arheologia medievală. Deloc întâmplător, dimpotrivă, ca efecte organizatorice/instituționale: se rezervă Academiei, rolul conducător în cercetarea monumentelor (ulterior– perfect explicabil– competiția Muzeelor de a deveni și ele focare de cercetare, tendință care, pe alocuri, a luat forme dure ... concurențiale, inechitabile). Astfel, s-a înființat Institutul de Arheologie din București (HCM 1048/VII 1956), cu o puternică Secție feudală, pentru ca, în decembrie 1956, prin detașarea lui Vasile Canarache, să se organizeze Muzeul din Constanța. Toate acestea, și altele, le-am specificat și dezvoltat în articolul din „Bul. Muzeului Teohari Antonescu– Giurgiu, VII–VIII/2001-2002, nr. 788, p. 189 – 217).

Tocmai în legătură cu cele de mai sus și cu avântul nemaiîntâlnit al explorărilor și rezultatelor, de rezonanță, ale arheologiei medievale din anii 60-70 ai veacului trecut, cum rezultă, în bună parte, și din bibliografia atașată lucrării– pe teren, explicabil, s-au ivit și confruntările/contestațiile, mai ales din partea arhitecților și istoricilor de artă; specialiști, aceștia, cu care arheologii au concurat, dar primii considerau aportul ultimilor de pe poziții „superioare”, rezervând un statut *quasi-ancylar* celor ce trudeau în noroaie și chiar în zăpezi. Ecourile prelungite se mai fac simțite și azi. Firește, excepții fericite au

fost și vor mai fi. Am ținut înadins să-mi exprim astfel, pentru a nu edulcora o epocă plină de rezultate pentru știința noastră– dar și presărată cu drame (vezi „joia neagră” din 26 IX 1956, când a fost dizolvat colectivul de cercetare de la Suceava). Lucruri știute, dar încă nespuse cum trebuie.

Regret că nu pot spune și scrie mai mult despre această carte, care trebuie citită și nu comentată expeditiv. Unele mici scăpări: de pildă, numele francezului– medievist este Pesez și nu Perez (p. 14, 357; pe Jean-Marie Pesez l-am avut oaspete la Frumoasa-Teleorman, în 1969); p. 365 e Bollandiana și nu Ballandiana (aici, savantul medievist P.Ș. Năsturel corectează „martyricon”-ul din titlul lui V. Baumann, în „martyrion”, cum se cuvine). Aș putea obiecta că fig. Târgoviște (pl. 12) nu aparține arh. Cr. Moiescu, ci mie și arh. Cornel Ionescu. Oricum, ilustrația cărții este sumară. Poate se revine, pozitiv, la a doua ediție. Oricum, luxurianta bibliografie anexată putea fi privită mai critic– iar, în materie de noutăți informatice, predilecte domnului Flaut, avem rezervele noastre.

Un rezumat englez, la modă (dar, cel francez e de tradiție) s-ar fi făcut necesar. La reluarea publicării, sper ca investigația de la mănăstirea Căriana din Republica Moldova să-și afle locul cuvenit. Cu atât mai mult cu cât secțiunea *basarabeană* a cărții este bine și variat reprezentată, inclusiv prin nominalizări.

NICOLAE CONSTANTINESCU